

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN.

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

1890.

ANDRA HÄFTET.

INNEHÅLL:

Esselde. Ytterligare om kvinnliga skolrådsmedlemmar.

Gertrud Adelborg. Svenska tjänstflickors utvandring till Danmark. (Forts. och slut.)

Mathilda Roos. Från de fattigas hem.

Gustaf Svenson. Hvad gagn kan samskolan medföra serskildt för kvinnan? Bokanmälningar. *Esselde:* Spridda blad af Rosalie Olivecrona. *A.*

K—dt: Vår tid och ungdomen af Ludvig Lindroth. *Fredrik Wetterlund:* Digte af Herman Bang.

Från riksdagen.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet:

Stipendiefonderna.

Arbetsområden för kvinnor. III. (Forts.)

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Pris pr årgång: {För Förbundets medlemmar kr. 2,50.
 {För icke medlemmar " 4,00.

Anmälan.

Dagny, som äfven under förlidet är utgått i en för våra förhållanden stor upplaga, skall fortfarande verka för **Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende"**. Hon skall äfven följa den nyare literaturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversigter m. m.

Dagny redigeras år 1890 af fru Amanda Kerfstedt, biträdd af en redaktionskomité. Fru S. L—d Adlersparre kommer fortfarande att till redaktionens förfogande ställa sin rika erfarenhet och sitt varma intresse.

Dagny utkommer med åtta häften på två tryckark.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet . . . kr, 2,50.

För icke medlemmar „ 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 5 Malmtorgsgatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå** till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.

Å

Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm,

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i språk, svenska ämnen, musik, sång, ritning och målning, handarbeten m. m., svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläderskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

Ytterligare om kvinliga skolrådsmedlemmar

af Esselde.

Vid ett föregående tillfälle hafva vi med afseende på kvinnors inväljande i skolråd och fattigvårdsstyrelse uttalat som vår åsigt att flertalet ibland oss ännu icke äro vuxna dessa uppgifter. Det visade sig vid skolrådsvalen förliden höst i hufvudstaden, att denna förutsättning var riktig. Det var nämligen icke lätt att finna kvinnor på en gång lämpliga och villiga att åtaga sig uppgiften. Under sådana förhållanden torde det ej vara ur vägen om Dagny öppnar ett litet samspråk med sina läsare rörande de egenskaper, som böra fordras af en kvinna för att hon skall vara lämplig att invälas i skolråd.

En del af dessa egenskaper äro naturligtvis de samma, som fordras af manliga skolrådsledamöter, såsom redbarhet, pligttrohet, godt omdöme, medborgarsinne samt förmåga att arbeta tillsammans med andra icke såsom en blott mekanisk hjälpkraft under andras ledning och ansvar, utan på grund af egen öfvertygelse och i medvetande af eget ansvar. Af dessa egenskaper är det *arbetsförmågan* och *medborgarsinnet*, som äro hos kvinnan minst utvecklade. Bristen på dem är det också som i allmänhet afhåller oss från att mottaga offentliga uppdrag, och som nu senast gjort det svårt att finna kvinnor villiga och dugliga att deltaga i skolrådsarbetet eller ens i valet af nya skolrådsledamöter.

Kommer man att tänka öfver detta ämne, så drifves man att se till hvad slags personer det var, som i hufvudstaden tilläto att man uppstälde dem som valkandidater.

Man finner då, att i de församlingar der kvinliga skolråds-kandidater förekommo, dessa samtligen voro *lärarinnor*.

Det är, för att tala med Geijer en händelse, som ser ut som en tanke. Och hvad innebär denna tanke om ej det, att lärarinnorna äro framför andra i besittning af de för en skolrådsledamot oundgängligaste egenskaperna. En jämförande blick på kvinnor af andra kategorier skall förklara förhållandet.

Förmögna ogifta kvinnor med oberoende ställning och hvilka, såsom det heter, "icke behöfva arbeta", hafva icke heller som unga lärt arbeta. De komma sällan i tillfälle att

öfva sin omdömesförmåga på större områden eller att tänka öfver allmänna angelägenheter. Somliga öfva en prisvärd välgörenhet; andra medverka i föreningar för fattigas hjälp, men detta ej sällan på ett ensidigt sätt, som begränsar deras intresse till *deras* fattiga, *deras* skyddskvarter, *deras* spisningsanstalter — något som i och för sig visst icke bör klandras, men som dock gör dem ur stånd att öfverskåda eller fatta vidden af den samhällsuppgift, i hvars lösning de likväl taga del.

Detsamma kan sägas om flertalet arbetande kvinnor äfven om de tillhöra den bildade klassen. Visserligen hafva de lärt arbeta, men detta sällan på ett själfständigt sätt. De åligganden, som anförtros den kvinliga tjänstepersonalen i försäkringsanstalter, banker eller köpmanskontor m. m. äro för det mesta af mekanisk art, och vi känna mer än en af dessa kvinnor, som i många decennier, på ett exemplariskt sätt skött sin tjänst, men icke hafva gjort sig något begrepp om den anstalt de tjäna eller kunna bilda sig något omdöme om den kanske storartade och för allmänt väl viktiga institution, i hvilken de medverka som kuggen i ett stort maskineri.

Skollärarynnan har deremot lärt arbeta på ett mera tänkande och själfständigt sätt; hon deltagar i skolans lärarekollegium, så ock, då hon är framstående, i komitéer, skolmötesbestyrelser m. m. Hon har ock genom själfva sin dagliga verksamhet talrika tillfällen att bilda sig omdömen om mäniskor och förhållanden. Väl är det sant, att icke alla begagna sig af dessa fördelar, att många också här blifva blott kuggar i ett maskineri. Men här finnas dock samma *möjligheter* till vinnande af arbetsduglighet samt sinne för och insigt i allmänna angelägenheter, som mannen möter genast vid utträdet i lifvet. *En* bidragande orsak till att lärarinnor torde komma att väljas i de stora städerna är naturligtvis den, att de äro kända i större kretsar än de flesta andra kvinnor, som kunna komma i fråga, och att de väljande kunna hoppas, att de ega *sakkunskap* på det område der de skola arbeta.

Tills vidare är det således ganska naturligt att man åtminstone i hufvudstaden söker få framstående lärarinnor in i skolråden, men det vore icke önskligt, att man i all framtid sålunda begränsade sitt val. Så är icke fallet bland männen. Man väljer af dem redbara praktiska personer af alla stånd intresserade för skolans uppgift och folkets bästa. Så bör

man välja äfven bland kvinnorna, när de en gång genom uppfostran blifvit verkligt arbetsdugliga och väckta till deltagande för folkets väl i någon annan riktning än endast allmosegifvandets.

Grunden till kvinnans uppfostran för offentliga värf vänta vi af den högre flickskolan och dess lärarinnor, men hittills hafva vi väntat förgäfvets. Bristen på medborgerligt sinne och förstånd på allmänna angelägenheter hos hufvudstadens kvinnor visar sig bäst i deras ringa deltagande i stadsfullmäktigvalen.*)

Men oaktadt allt hvad här blifvit sagdt, veta vi väl, att hufvudstaden eger mer än en framstående och för folkets väl nitälskande kvinna, äfven utom lärarinnornas krets, som endast af blyghet och ovana vid att framträda, undandraget sig både att själf taga del i skolrådsval och att låta sig väljas.

En klass der man redan nu borde kunna finna ej få lämpliga personer för den ifrågavarande uppgiften, är den som omfattar kvinliga arbetsgifvare och större husegare. Som bekant falla nämligen äfven ekonomiska frågor inom skolrådets verksamhet, såsom tomtinköp och byggande af skolorhus m. m.

Den själfmisströstan vi talat om bör kunna öfvervinnas, helst om man besinnar att nybörjare inom skolrådet — män så väl som kvinnor — här som på andra områden troligen få betrakta början af sin tjänstgöring som en lärotid.

Som bekant har man i landsorten vid val af kvinliga skolrådsledamöter ej följt Stockholms och Göteborgs exempel och valt lärarinnor, utan kvinnor af annan samhällsställning. Af flere skäl torde detta vara ganska naturligt. För det första finnas på landsbygden högst få lärarinnor att tillgå, då man väl ej i början torde komma att rösta på folkskolelärarinnor. Att invälja en valbar folkskollärarinna möter likväl intet hinder; mer än en folkskolelärare på landet är medlem af skolrådet. Men det torde ej förnämligast vara bristen på lärarinnor, som på landsbygden vändt kommunernas upp-

*) Vi kunna ej underlåta att påminna om, hurusom kvinnorna i en finsk stad förliden höst genom att så mangrannt som möjligt infinna sig vid stadsfullmäktigvalen lyckades beherrska dessa och bland stadsfullmäktige invälja män, hvilka på sitt program främst skrifvit arbetet för nykterhetssaken.

märksamhet på andra kvinnor. Af gammalt har på flere af våra större bruk och egendomar skolorna omfattats med varmt intresse af egarnes hustrur och vuxna döttrar. Vi känna mer än en husmoder på landet, som varit skolråd, om icke till namnet, så dock till gagnet. Om nu i en kommun finnas sådana på förhand för skolorna varmt intresserade kvinnor — enkor eller andra myndiga kvinnor —, så är det ju ganska naturligt, att en kommun med sitt val träffar just sådana. Och hos dessa själfva torde ej den bland de stora städernas kvinnor förekommande rädslan för det offentliga uppträdandet, låt vara i en liten krets, förefinnas som hinder att mottaga valet. I de flesta fall torde nämligen skolrådets manliga medlemmar höra till dessa kvinnors "goda vänner och trogna grannar". Vi äro förvissade om, att den *rätt* som lagen nu tillerkänt dessa kvinnor att egna sig åt folkskolans tjänst skall göra dem alltmera skickliga att åtaga sig skolrådsbefattningen, enär denna rätt skall hos dem föda känslan af *ansvar*, så att de med bibehållande af det gamla intresset må gå framåt i arbetsduglighet och verkliga insigter. Af erfarenhet veta vi, att det mer än en gång varit svårt att på landet erhålla lämpliga skolrådsledamöter; vi äro öfvertygade om att denna brist skall mer och mer komma att fyllas af dugande kvinnor. Att skolråden på landet och i de mindre städerna hafva ett vida större verksamhetsfält och vida större myndighet än t. ex. skolråden i Stockholm torde vara bekant.

I hufvudstaden är det nämligen Öfverstyrelsen som närmast sköter folkskolans pedagogiska angelägenheter, såsom ämnesfördelning, anskaffande af materiel m. m. — Att i en del kommuner på landet kvinnor *icke* kunna inväljas i skolråd beror derpå att kyrkoråden der tjänstgöra äfven såsom skolråd, och att kvinna icke är valbar till kyrkoråd. Det står likväl hvarje kommun fritt att i detta hänseende ordna sig efter eget godtfinnande med kyrko- och skolråd skilda eller förenade.

* * *

Men om vi nu lyckas tillägna oss de egenskaper, som anses outhärliga för skolrådsledamöter i allmänhet, vare sig de äro män eller kvinnor, så är dermed icke allt vunnet. I så fall skulle Hr. Törnebladh haft rätt i sitt påstående, att det viktiga är att få en duglig person in i skolrådet och att det

är aldeles likgiltigt om denne är en kvinna. Men det är icke så. Hvad som skulle vinnas med den nya lagen, är just att ett kvinligt element komme in i den institution, som har ledningen af folkets skolor sig anförtrodd. I småskolorna utbildas massor af barn i den ålder då, enligt allas åsigt, både gossar och flickor böra stå under moderlig vård och tillsyn. Den egentliga folkskolan har lika många flickor som gossar, och af lärarekorpsen är mer än hälften lärarinnor. Det är ju då tydligt, att den institution, som bör leda och öfvervaka hela denna verksamhet bör inom sig ega också ett kvinligt element. Denna sanning är så påtaglig, att vi äfven med risk att synas tala i axiom icke tveka att betona hurusom en kvinna, lämplig att inväljas i skolråd måste hafva en egen-skap, som icke finnes hos männen. *Hon skall vara kvinlig:* Hon skall (för att hålla oss blott till ett par punkter) icke se saker och förhållanden så i stort, att hon förlorar blicken för det lilla. Hon skall inom skolrådet kunna blifva den, med hvilken lärarinnan lättast och förtroligast meddelar sig och hon skall i barnens hem kunna verka så som ingen man.

Vi skulle sålunda icke önska att se i skolråden invalda kvinnor, som i sträfvan efter falsk likställighet bemöda sig att till tankar och åsichter liksom i hela sitt uppträdande blifva så manhaftiga som möjligt. Då skolråden hittills verkat med endast manliga krafter, har deras inflytande helt naturligt varit ensidigt manligt*). En sådan institution borde väl dock till sin sammansättning och verksamhet vara så helt *mänsklig* som möjligt. I detta syfte bör den med så mycken glädje hälsade reformen verka, och skall det ock, när män och kvinnor med hvar sina egendomliga gåfvor samverka inom skolråden till fromma för folkets barn.

*) Vi erinra t. ex. huru villigt gossarnes slöjdundervisning tillgodo-setts i folkskolorna på laudet, hvaremot det hört till undantagen att flickorna fått lära sy; ja, man har i riksdagens andra kammare fått bevittna hurusom landtmännens majoritet, som torde räkna inom sig mången skolrådsledamot, högljudt och envist protesterat mot att folkskolan skulle upptaga kvinlig hemslöjd bland sina läroämnen.

Svenska tjänstflickors utvandring till Danmark.

(Forts. och slut.)

Det kan icke nekas att den lön de svenska tjänstflickorna erhålla i Danmark är vida större än den de kunna vinna i hemlandet, och att i följd deraf många af de utvandrande till Sverige hemföra ej obetydliga summor. Några utvandra en sommar för att förtjäna till en symaskin, andra insätta medel i sparbankerna, barn hjälpa sina föräldrar, andra afbetala skulder, köpa eller bygga hus o. s. v. Så hade t. ex. en flicka varit i Danmark $1\frac{1}{2}$ år och under denna tid hemskickat 170 kronor. — En kvinna blef enka med sex oförsörjda barn, hvaraf fem döttrar. Dessa växte upp, började utvandra, och då vanligen tre af dem hvarje höst återkommo från Danmark med sin sparda penningsumma, hade flickorna på detta sätt kunnat inköpa en snygg stuga och hade nu modern boende hos sig. De voro glada och tack samma för den förtjänst de haft, och det hade gått dem alla väl. En af dem, som var mycket stark, hade förliden sommar, lönen och de penningar hon fått för extra betingsarbete sammanräknade, förtjänat 140 kronor.

Men den ekonomiska vinst dessa och liknande berättelser förtälja om kan dock icke motväga de sorgliga följder för såväl individen som för landet, hvilka utvandringen i allmänhet medför.

Låtom oss nu se till huru lifvet gestaltar sig för de svenska flickorna i Danmark. De flesta erhålla plats som ladugårdspigor eller som hvitbetplockerskor.

För ladugårdspigorerna gäller vanligen följande arbetsordning:

arbete i ladugården: kl. $\frac{1}{2}$ 5 f. m. — kl. 1 à 2 e. m.

,, $\frac{1}{2}$ 5 e. m. — ,, 7 e. m.

på andra gårdar:

arbete i ladugården kl. $\frac{1}{2}$ 4 f. m. — 11 f. m.

,, 4 e. m. — 7 e. m.

På mellantimmarne lättare arbete inom hus. Lönen är vanligen 100 kr. för 6 månader.

Ladugårdspigorernas arbete är i regeln mycket tungt. Det beräknas vanligen, att en flicka skall hinna mjölka 18—20 kor på de två timmar, som äro anslagna till mjölkningen. En person går efter och profvar, att hvarje ko är riktigt slutmjölkad. Att ladugårdspigorerna ligga om nätterna med värkande armar och söka genom kalla omslag döfva smärtan lär ej vara ovanligt.

En flicka hade genom agent erhållit löfte om plats i Köpenhamn mot 160 kr. pr år. Den plats hon fick var emellertid utanför Köpenhamn och lönen 125 kr. Hon skulle tjäna ensam hos en bonde; denne hade förut haft två tjänarinnor, men när man nu fick en svenska, "och svenskorna äro ju så flinka", tog man bara en piga. Hon skulle mjölka 14 kor och sedan "bära" mjölken med ok öfver axlarne $\frac{1}{4}$ mil och detta två gånger om dagen. Dessutom skulle hon sköta grofgöromålen i hemmet såsom skurning m. m. Ej underligt om det blef tungt för henne. Hon sjuknade snart och låg i november döende. Fadren sade gråtande: "Ja, hade jag följt kyrkoherdens råd, så hade detta icke hänt".

För hvitbetplockerskorna gäller vanligen följande arbetsordning: under förra delen af sommaren arbetas: kl. $\frac{1}{2}$ 6 f. m. — 7 e. m.
 ,, senare ,, ,, ,, ,, ,, 6 ,, — 6 ,, ;
 af denna tid anslås $\frac{1}{2}$ timme till frukost, $1\frac{1}{2}$ timme till middag och $\frac{1}{2}$ timme till aftonvard. Lönen, vanligen 100 kr. för 6 månader, kan genom extra eller betingsarbete stiga till 125 eller till och med 140 kr.

Äfven hvitbetplockerskornas arbete är tungt. Att dag efter dag gå nedböjd öfver hvitbetsåker är ansträngande nog. Är det brännande solsken blir arbetet än mera tröttande, och har det regnat eller regnar det, blir det ett ohyggligt arbete. Kläderna blifva genomvåta och smutsiga. På en del gårdar i Danmark finnas ej eldstäder i pigornas och drängarnes rum, och då finnes ej tillfälle att hastigt torka kläderna. "Man lägger sig på dem, så torka de fortast".

Frågar man flickorna huru de haft det i Danmark, får man emellertid vanligen svaret: "Möe gödt", uttaladt med dansk brytning. Och det är ju ganska naturligt att de, då de i många fall utvandrat mot föräldrars och nästan alltid mot pastors inrådan, skola tala väl om den ort, der de varit, och dit de ämna återvända nästa år. Men talar man vid hyggliga kvinnor, som efter flerårig vistelse i Danmark blifvit bofasta i hemtrakten, får man höra att lifvet i Danmark i de flesta fall varit ganska tungt och fullt af frestelser och faror. Danskorna själfva hålla sig numera för goda att arbeta såsom hvitbetplockerskor, ladugårds- och värdshuspigor, och innan svenskorna började användas å dessa områden, var det endast de sämsta danska kvinnorna, som åtog sig nämnda arbeten. Orden "malkepige", "roe pige" och "värdshuspige" hafva derigenom fått dålig klang. De äro ofta liktydiga med offentligt fruntimmer.

Å gårdarna, der ladugårdspigor och hvitbetplockerskor arbeta och inkaserneras, föres ofta ett vildt lif. Kvinnorna hafva visserligen sina rum skiljda från karlarnas, men att de göra besök i hvarandras bo-

städer såväl om dagen som om natten är ej ovanligt. "Så fort som di ä' ladugårdspigor, blir di inte extimerade af sitt herrskap, utan det är ofta ingen tillsyu alls, och vanorna ä' sådana vid gårdarna, så kommer kararne inte in genom dörrarna, så kryper di in genom fönstren eller pigorna ut".

En jurist berättade huru stöld en natt hade blifvit begången i ett rum, der tio svenska kvinnor legat. Vid polisundersökningen visade det sig, att under natten tio karlar äfven varit i rummet.

Å en del gårdar söka dock förvaltarne att hålla ordning, gå omkring på aftonen och se till att ingen karl smugit sig in till flickorna samt stänga igen om dem. Sant är emellertid nog hvad en äldre hustru sade: Vill di vara rediga i Danmark, så kan di det der lika väl som i Sverige, men det fins så många lätta flickor, skall jag säga, och somma blir rent som galna, när dom kommer ut och får höra det främmande språket och se så mycket grannt, som di aldrig sett förr och så danstillställningar och sådant; men se sådant ska' en akta sig för. Ja, ho' vet nog, att om ho' kommer i en främmande stad, så fast ho' har varit i många länder, så kan ho' inte hitta till rätta; huru skall det då vara för en smålandstös, som aldrig har sett något förr".

Å andra egendomar bryr sig ingen om huru det går till; blott arbetsmaskinen arbetar ordentligt, får den i öfrigt reda sig själf. Att förvaltarne gifvo stryk och dermed oskäligen pådrefvo arbetet var förr vanligt. Det skulle dock ej nu kunna ske; flickorna ginge då till en annan egendom. Det säges ock att förhållandena vid landtgårdarne börja blifva bättre hvad sedlighet och ordning angår.

En bidragande orsak härtill är säkerligen att finna i det uppdrag en bibelkvinna från Elsa Borgs hem i Stockholm erhållit att verka bland de svenska tjänstflickorna i Danmark. Det är nu fyra somrar denna bibelkvinna, anställd genom Kronprinsessans af Danmark försorg, förmanat, läst och talat med de å landtgårdarna samlade svenska flickorna, och i ett bref från Danmark skrives, att "hennes Mission har *overordentlig heldig Indflydelse* baade paa Herskap og Tyende."

Men huru svårt skall det dock icke vara att bevara sig oförderfvad, då man ung och oerfaren kommer i en sådan omgifning, lösryckt från hemmet, från alla familje- och släktband och ingen som råder och varnar, men många som locka! De fallna kvinnorna lära icke lemna någon möda ospard för att få de oförderfvade lika dåliga, som de själfva äro. Åter gäller: "En får lof te' fre' sig hele tiden, om det skall gå", och att "aldrig gifva sig ut ensam utan hålla väl ihop med dem man kan lita på."

I Danmark börjas och slutas arbetet på de flesta ställen på bestämdt klockslag. Vanligen äro alla lediga kl. 7 på aftonen, och flickorna talade allmänt om denna ledighet såsom en stor fördel; den medför dock många faror. Danslokaler med det i Danmark öfverallt flödande bränvinet locka allt som oftast; på en del egendomar dansas nästan hvarje kväll.

Mycket klagades öfver söndagsarbetet, hvilket ej lär vara ovanligt i Danmark. Sällan tvingas väl någon direkt till arbete på söndagen, men arbetsgifvare och förvaltare se med missnöje på den, som nekar att arbeta. För söndagsarbetet lemnas extra betalning. Att flickorna i alla afseenden fara illa af detta söndagsarbete är ju klart. Kroppen behöfver efter veckans tunga arbete hvila, och i det mångahanda hvari de lefva, behöfva de väl en dags hvila och vederkvickelse. De allvarliga flickorna från de goda hemmen medföra ju ofta några andaktsböcker; när skola de få tid att läsa i dem, om söndagen fräntages dem? Och är det ej under söndagens stillhet, som tanken på hem och föräldrar ofta starkare tränga sig på den bortavarande än under veckans arbete? Och dessa hemtankar torde mer än en gång hjälpa flickan att ej förorsaka far och mor sorg.

I dagligt tal reda sig svenskorna ganska snart med det främmande språket, men då de gå i kyrkan förstå de ej alltid gudstjänsten och komma kanske därför ur vanan med kyrkobesöken. Så stå de der då ensamma i främmande land: ingen församlings-gemenskap eller kyrklig omvårdnad, ofta ingen husbondes omtanke och tillsyn, ingen slägtinge, ingen vän, som kan hålla en skyddande hand öfver dem.

Synnerligen betänkligen visar sig utvandringen vara för helt unga flickor; detta dels i sedligt afseende, dels ock för deras hälsa. Allmänt sades, att ingen flicka borde utvandra före 18 års ålder, och nu begifva de sig ofta åstad så fort de gått och läst, ja mången gång ändå förr; det berättades också om många flickor, som från ansträngande arbete vid denna ålder hemkommit med bruten hälsa eller sinnesförvirrade.

Angående vådorna såväl i sedligt afseende som för hälsan gäller dock, att ett halft års vistelse i Danmark såsom ladugårdspiga eller som hvitbetplockerska vanligen ej skadar; men upprepas resorna år efter år, uteblifva sällan de sorgliga följderna. Flickorna angripas så småningom af "pyntesygen;" de uppträda till och med på åkrarne i armband, halsband och andra granlåter, köpa tunna fabriksstyger i stället för de medhafda hemväfda ullkläderna och penningarne smälta snart under deras händer. Flickorna börja ock tröttna på att blott arbeta och att vara utestängda från alla de nöjen, de höra omtalas.

Försigtigheten slappnar af; de öfvergifva sina bepröfvade kamrater, våga sig ut på egen hand och ingå så småningom bekantskaper bland karlarne på gården, ibland med någon svensk, som sedan kommer dem på fall. Få de då barn, kvarstanna de ofta i Danmark, utackordera barnet och fortsätta att tjäna. Vida flera af de svenska kvinnorna i Danmark hafva sålunda barn, än hvad man här hemma har reda på. Få de två barn räcka emellertid penningarne ej till, och så återvända de hem eller återsändas af den danska polisen, som så fort någon svenska begär hjälp, genast återsänder henne till hemlandet.

Har nu en flicka råkat i olycka eller har hon under sommaren bortslösat sin arbetsförtjänst, så att hon ej har penningar till hemresan och därför vill stanna kvar i Danmark, vänder hon sig på hösten vanligen till agenterna i Köpenhamn. Utan alla penningemedel, som flickorna ofta äro, blifva de helt och hållet beroende af agenterna och deras godtycke, råka snart i skuld till dem och måste till slut antaga hvad plats agenten bjuder dem, denna må nu vara aldrig så dålig.

Det synes som om det i Köpenhamn ginge flickorna ännu sämre än på landet. Gå de med halsduk ute på gatorna, få de ofta långt följte, och vanligt är att höra: "Nej, se en svenska, henne ska' vi åt.*)

Lönen i familj är vanligen 8—14 kr. i månaden. Hvad tillsyn, arbets- och matordning angå, är det naturligtvis olika i olika familjer.

Efter de uppgifter jag erhållit är lönen:

å väfverier vanligen (fast lön)	7—12 kr. i veckan,
„ „ (vid accordsarbete)	8—14 „ „
å cickoriafabriker	4—12 „ „
(vanligen 7 kr.).	
vid cigarrfabriker	7—9 „ „
„ tändsticksfabriker	4—14 „ „

Under sommaren arbetas från kl. 6 f. m. till kl. 6 à 7 e. m. Under vintermånaderna nedsätts lönerna och då arbetas från kl. 6 f. m. till kl. 4 e. m.

Det är ofta dåliga svenska kvinnor, som arbeta i Köpenhamn, och de hafva gifvit det svenska namnet vanrykte i Danmark. Det är kvinnor, som i syd-Sveriges städer kommit på skam, och som därför dölja sig i Danmark eller som i den danska landsbygden stält så för sig, att de icke vilja eller icke kunna återvända till hemmet.

*) Jag vill här begagna tillfället att omnämna, att Værnehjemmet "Bethania", Helgolandsgade 8, V., erbjuder bostad för billigt pris, 50 öre om dygnet för kost och logis. Den, som der vill blifva mottagen, bör förete rekommendation utvisande att sökanden är en ordentlig flicka. Hemmet är nybyggt och mycket väl ordnadt.

Att sända en ung oerfaren flicka ensam till Danmark anses af goda och tänkande mödrar som ett stort vågspel. Jag hörde också mödrar yttra följande: "Hon hade aldrig fått resa om inte min syster varit der, som kunde taga vård om henne", och "Ja, så har jag också i hvarje bref förmanat henne eller skrivit så mycket Guds Ord och bedt henne tänka på sin framtid och på sina gamla föräldrar". Det goda hemmets inflytande och uppfostrans betydelse har öfverallt visat sig.

För de hyggliga flickorna från de goda hemmen går det oftast bra, men för de oförståndiga och *fåfänga* äro farorna i Danmark vida större än i Sverige, och såsom förut är sagdt, de upprepade resorna eller längre tids vistande i Danmark ökar faran.

I november månad återvända många af de utvandrande; en del af dem skildras då allmänt såsom förvildade. Här ser man en mor med ett barn på armen, der en flicka som sörjer och gråter, ty hon skall hem och bekänna sitt fall. Många äro ock högljudda och svärjande; och med bränvinsbuteljen, som går laget rundt, uppträda de å ångbåtar, järnvägar och hållplatser. Så återvända de till sina hem, och der fann jag dem nu. Hos somliga talade redan ansigtsuttrycket om, att de lärt mycket ondt; men jag såg ock många unga flickor, som efter en å två halfårstjänster i Danmark hade ett utseende så rent, förståndigt och flärdfritt, att man sällan får se det bättre. De hade genom fastepigornas försorg undgått farorna i Köpenhamn, på landet hållit väl ihop med sina bekanta från socknen och voro nästan ovetande om alla de faror som funnos utom dem å själfva landtgårdarna, men äfven der hade de vetat att bevara sig.

I hemorten har man emellertid ej längre förtroende för dem, sedan de börjat utvandra. De antagas ej gärna i tjänst inom församlingen, åtminstone ej om de varit ute flera år. De anses hafva fått för stora anspråk, för många nya idéer, ja, med ett ord, de anses oanvändbara. Ej heller vilja de gärna arbeta under vintern. De sträfva så hårdt under sommaren, att de anse vintern som en hvilotid, hvilken på bästa sätt skall fördrifvas; när våren kommer resa de åter sin väg. Hafva de under sommaren hopsparat några penningar gå dessa snart åt, och derefter blir det hemmet, som åter får föda dem. Den vanliga arbetslönen i Danmark är 100 kr. för halft år. När derifrån dragas resekostnaderna till c:a 30 kr., återstå 70 kr., hvilket är det kapital, som en hemvändande flicka disponerar, om hon varit mycket sparsam. Nu är det visserligen sant, att en helårslön i Kronobergs och Blekinge län sällan öfverstiger 30—40 kr., men den tjänande får då äfven kost och bostad året om, hvarför förtjänsten för dem, som tillbringa

vintern i sysslolöshet ej torde blifva nämnvärd, men som vanligt är det den kontanta penningen som värderas och eftersträfväs.

Antages emellertid helårsplats i hemlandet, kommer reslusten ofta på våren, drängar och pigor blifva oregleriga och skiljas mången gång från sin plats i olaga tid.

Och sålunda uppstår det förhållandet, att oaktadt det är sant, att inom flera af socknarna i Kronobergs län knappast finnes plats att få i hela socknen för ett par fullvuxna drängar och pigor, så är det ock lika sant, att der är ondt om tjänstfolk, synnerligast sommartiden. All ungdom vill tjäna utomlands och fordrar, om den skall stanna hemma, högre lön än hvad de små gårdsegarne kunna gifva.

Då den kvinnliga ungdomen sålunda i allmänhet under vintern saknar bestämt arbete samt hemmen med de torftiga förhållanden, som der råda, ej kunna gifva nämnvärd sysselsättning, besannas ordet: "Fåfång gå lærer mycket ondt". Tiden tillbringas med besök, kaffedrickande m. m. och derunder sprides från stuga till stuga berättelser om Danmarks höga löner, många förlustelser, fritiden och den obundna friheten. Missnöje med hemmavarande förhållanden samt lättsinne och fåfänga uppspira i de berättandes spår.

Hafva flickorna hopsparat och i banken insatt någon penningesumma få de snart giftermålsanbud, och då visa sig åter följderna af utvandringen från en annan sida. Flickan har under barndomen varit upptagen af sin skolgång, utvandrar kanske som helt ung och lär sig i Danmark hvarken det ena eller andra af de göromål, som tillhöra en hustru; deremot har hon i det bördigare och rikare landet lärt sig en hel del anspråk, som ända till de sista tiderna ansetts för stora för Smålandsbygden. Efter giftermålet hopsmälta snart de hopsparade penningarna, och fattigdomen trycker dubbelt.

Men en af utvandringens mörkaste sidor är dock det sedliga förfall, som åtföljer densamma. I hvarje socken berättades om kvinnor, som blifvit hemskickade med 1, 2 å 3 barn. Modern hade först kunnat försörja sig, men så blef det henne en dag omöjligt; hon begärde allmosa och blef då omedelbarligen hemsänd. Ibland kunna flickornas föräldrar åtaga sig barnen, och då återvänder modern vanligen till Danmark, hemsänder någon gång litet penningar; mången gång låter hon ej höra af sig, förr än hon kommer med ett barn till. Ofta kunna dock hennes föräldrar ej åtaga sig tungan af ännu en mun att föda, och då får fattigvården taga hand om barnen. Om en ung moder berättades huru hon kommit till Sverige med ett helt litet barn, gått till sitt hem, sakta öppnat dörren och lagt barnet innanför densamma. De innevarande hade ingenting märkt, förr än barnet bör-

jade skrika; modern hade utan att gifva sig tillkänna för sina föräldrar genast återvänt till Danmark. — En annan moder blef af polisen hemskickad från Danmark, och en mörk, ruskig höstafton kom hon till sin faders stuga. Hon ledde då vid handen ett barn, som ännu ej var två år och bar på armen ett på två månader. Då fadern fick se henne ropade han: "Ut med dig, jag vill inte se dig", och stängde dörren för henne. Hon hade rest mot faderns vilja. Der stod hon då med barnen, som gräto och jämrade sig. Den lilla ville hafva näring af modern, den äldre en bit bröd. Hon gick ut i mörka skogen och lyckades så småningom leta sig till en backstuga, der hon tills vidare blef mottagen.

Det är ej ovanligt att kvinnor hemkomma med barn, inhysa sig någonstades, rymma från barnet, som derefter måste omhändertagas af fattigvården. År efter år kan modern upprepa samma åtgärd; hon har kvar sin plats i Danmark, nytt arbetsbetyg behöfves sålunda ej, och intet hindrar henne att fortsätta sitt lastfulla och förderbringande lefnadssätt.

Förunderligt är ock huru litet många föräldrar anse sedlighetsbrott som synd och skam. Jag hörde mången gång uttryck såsom: "Det kommer inte flera barn till i världen än Gud vill" och "Ja det har gått vår flicka riktigt bra i Danmark. Visst har hon ett barn derifrån, men det betalar hon oss för, så att det är det ingenting att säga på."

Emellertid hafva de till Danmark utvandrande svenska tjänstflickorna förvärfvat sig ett dåligt rykte. I Nöbbeled sades: "Så många som resa ut, så komma de nog i olycka, om man bara visste om det;" och i Karlshamn: "Det sägs allmänt här, att ingen piga kan resa till Köpenhamn utan att hafva barn med sig hem."

En högre polisman i Köpenhamn uttalade de hårda orden: "Ni måtte inte hafva några sedliga flickor i Sverige". Han stödde denna sin åsigt bland annat derpå, att t. ex. bland 18 för osedlighet under 3 månader tilltalade svenska kvinnor, 9 sade sig redan i Sverige hafva trätt in på lastens bana. Detta skulle då tyda på att det är de osedliga flickorna, som lemna Sverige. Att förhållandet långt ifrån alltid är sådant, hafva vi ofvan visat och tillika att just de sämsta flickorna stanna i Köpenhamn. Vidare visade han huru "Beretning om Kjøbenhavns Politi" år 1887 bland de prostituerade i Köpenhamn upptog ej mindre än 87 kvinnor från Sverige. Från Köpenhamn voro under samma tid 254.

Han var emellertid ej ensam om detta hårda omdöme. Nej, det mötte mig öfverallt i Köpenhamn. Det sades att man började blifva

rädd att använda de svenska tjänstflickorna, emedan man sällan lyckades träffa på någon sedlig flicka.

För att i någon mån se huru det förhöll sig med sedligheten i de svenska församlingar, der den ifrågavarande utvandringen mest eger rum, har jag derom insamlat en del uppgifter*) och funnit dels att antalet inom församlingarna födda oäkta barn icke är större inom nämnda församlingar än å landsbygden för öfrigt, dels ock att antalet derstädes från Danmark härstammande i Sverige födda oäkta barn är ofantligt stort, så t. ex. inom Virestads församling 48 % af samtliga oäkta barn, och dock finnes i denna beräkning upptagna endast de barn, som inom socknen födas och icke alla dem, som hemsändas från Danmark med eller utan mödrarna.

Att komunerna drabbas hårdt af utvandringens följder är naturligt. Enligt af komunalordförändena lemnade uppgifter underhöllos t. ex. år 1889 af Tingsås komun 29 personer, af Öljuhults komun 7 personer och af Eringboda komun 11 personer, hvilka antingen voro oäkta barn härstammande från Danmark eller personer, som genom utvandringen dit blifvit till hälsan förstörda. Så snart en sveusk kvinna ej är i stånd att försörja sig själf i Danmark hemsändes hon nämligen genast, och det är endast sådana medellösa kvinnor, hvilka, sedan de fyllt 21 år, tillbragt 12 år på fri fot i Danmark, som ej på detta sätt kunna återsändas till Sverige. För gifta makar och deras barn gälla särskilda bestämmelser.**)

*) Nedanstående tabell visar:

1) antalet åren 1884—1888 inom församlingen födda barn;

2) under samma tid födda oäkta barn;

3) huru många af dessa senare kunna anses härstamma från Danmark;

		Antal åren 1884—1888 födda barn	Deraf oäkta	Af de oäkta an- ses här- stamma från Dan- mark	Eller i % af samtli- ga oäkta
Småland	Wirestad	660	36	17	48 %
	Nöbbeled	317	15	4	27 %
	Ö. Thorsås	223	9	2	22 %
	Linneryd	545	28	4	14 %
	Södra Sandsjö	504	39	9	23 %
	Tingsås	485	29	10	34 %
Blekinge	Markaryd	526	26	3	12 %
	Eringboda	532	64	0	0 %
	Öljuhult	303	21	3	14 %
	Karlshamn	887	92	3	3 %
Skåne	Ronneby	1611	164	10	6 %
	Hjersås	202	21	0	0 %
	Knisslinge	125	8	0	0 %

***) Se svensk Författningssamling N:o 35 för år 1888.

Och för att se saken från ännu en annan synpunkt, hurudan skall utvecklingen såväl den andliga som den materiella blifva i de församlingar, der nästan all ungdom såväl manlig som kvinlig utvandrar? Inga unga finnas, som med friskt mod och obrutna krafter kunna bruka den svårarbetade jorden; så blir då denna obrukad, eller man nöjer sig med att gifva henne endast den mest nödtorftiga vård.

Skulle det vara omöjligt att råda bot för eller minska de ekonomiska missförhållanden, som äro kvinnoutvandringens egentliga källa? Skulle ej åtgärder kunna vidtagas, hvarigenom den flit och den kraft, som nu nedläggas i främmande land, komme fosterbygden till godo? I den af Konungens Befallningshafvande i Kronobergs län för åren 1876—1880 utgifna berättelse skrives angående de inom länet befintliga mossarna, att "hvarje brännorfmosse är en guldgrufva, såvida man förstår att med enkla, billiga och praktiska inrättningar tillgodogöra guldets i densamma." I den derpå följande femårsberättelsen är införd en redogörelse öfver länets mossar och beräknas deri, att 182,350 tunnland böra genast efter afdikning utgöra odlingsbar mark — en högst betydlig ökning i ett län, hvars hushållningssällskap år 1885 beräknade länets areal af odlad jord och åker till sammanlagdt 147,829 tunnland.

Man kan invända att mossarnas odling och landbrukets höjande intet har att skaffa med den svenska tjänstflickans utvandring till främmande land. Ja, så kan det tyckas, men dagligen se vi väl dock, att der mannen har god arbetsförtjänst, der lemnar hemmet tillräckligt med arbete åt kvinnan, men der mannens arbetsförtjänst är ringa, der inga medel finnas för inköp af materialier, der blir ej heller kvinnans arbetskraft rätt använd inom hemmet. Detta har så mycket större betydelse i en fattig trakt, der dåliga kommunikationer, otillräcklig skolundervisning (många skolor flytta å 3 stationer, och hvarje barn får sålunda skolundervisning 2 å 3 månader årligen), föga industriell verksamhet och nästan inga slöjdskolor finnas.

Slöjdskolor för flickor hafva ej statsanslag, utan det beror af komunernas eller enskildas intresse huruvida sådana upprättas eller ej, och det är ju då naturligt, att de fattigare socknarna, der få bemedlade personer finnas, skola sist komma i åtnjutande af slöjdskolans förmåner. Då staten understöder 1,167 slöjdskolor för gossar, hvarför lemnar den ej understöd åt slöjdskolor för flickor? Sömnad, stickning, lappning, lagning, väfnad, spånad, allt detta är ju dock saker hvarmed kvinnan kan gifva mannens arbetsförtjänst drygsel, hemmet trefnad och än mera, hon kan dermed mången gång skaffa sig och andra en väl

behöflig inkomst. Männe ej kvinliga hemslöjdens befrämjande i någon mån skulle kunna bidra till Kronobergs läns förkofran?

Detta är emellertid endast frågor.

Hvad som kan och bör göras för att stäffa eller begränsa utvandringslustan eller åtminstone att afvända de bedröfliga följderna, det tillkommer naturligtvis icke mig att säga. Har jag med denna uppsats lyckats att väcka medkänsla och intresse för de utvandrande tjänstflickornas öde, är mitt närmaste mål vunnet.

Men väl vore om det inom vårt land uppstode dugande och inflytelserika män, som behjärtade den allvarliga frågan och toge henne om hand att bringa henne till en god lösning.

Till sist ber jag att här få begagna tillfället för att uttala min hjärtliga tacksägelse för all den gästfrihet, som städse visats mig under min resa såväl i prestgårdar som i andra hem samt för den beredvillighet och det tillmötesgående jag rönt af alla de personer, hos hvilka jag begärt råd och upplysningar.

Gertrud Adelborg.

Från de fattigas hem.

En Skildring af M. R.

(Eftertryck förbjudes).

Då man, kommande från Humlegården, fortsätter Linnégatan ända tills man passerat Artillerigatan, har man till venster en liten gränd, som sammanbinder Kommendör- och Linnégatan, och bär det föga klingande namnet *Nybergs gränd*.

Denna gränd, som består af en skarpt sluttande backe, der granskapets ungdom samlas för att åka kälke, har på ömse sidor ett komplex af gamla, förfallna bygnader, hvilka utgöra en skarp motsats till omgifningarnes höga, moderna hus och till den eleganta cirkus, som synes dernere i fonden. Gamla, spruckna plank, hopsjunkna hus med små fyrkantiga fönster och dörrar, så låga, att man knappast kan gå rak derigenom, bilda façaderna utåt gatan. Ena sidan fjättrar uppmärksamheten genom en arkitektonisk egendomlighet: en hög, svartnad stenmur, ofvanpå hvilken ligger en terass, omgifven

af ett murket trästaket och förfallna byggningar. Midt emot ligger en lång byggnad med inkörsport, öfver hvilken är anbragt ett slags vapen i relief: en kanon på sin lavett och på ömse sidor ett hufvud med så osäkert modellerad fysionomi, att jag ej kan säga om det är ämnadt att föreställa ett lejon- eller ett människohufvud. Detta hus har för icke längesedan, innan Svea Artilleriregemente fick sin nuvarande kasern vid Karl XV:s port, tjänstgjort som bostad åt något af regementets batterier. En sägen vill äfven förtälja, att det i forna tider var drottning Kristinas jagtslott; jag går dock icke i borgen för denna sägens värde ur någon annan synpunkt än att den kastar ett skimmer af romantik öfver den gamla byggnaden, ty jag har hört samma sak sägas äfven om andra gamla kvarlevor af "det Stockholm som går." Men det kan ju hända att drottning Kristina hade jagtslott på flere håll i stadens omgifningar.

Lika tarflig som Nybergsgränden ter sig till det yttre, lika fattigt och försakande är lifvet bland befolkningen der. Sturegatans elegans nästan tangerar en brännpunkt af nöd och bekymmer, hvarom innevånarne i de luxuösa husen, hvilkas utsigt smekes af Humlegårdens grönska, kanske knappast kunna göra sig en föreställning. Man ser också här ingenting annat än fattigt folk; de små barnen som åka i backen och skrikande ropa "se opp" åt hvarandra, äro alla af underklassen; arbetare i slitna drägter, kvinnor med ämbar äro de enda promenerande här; bakom fönsterrutorna framblickar då och då ett ansigte med denna bleka, gråa hy, som är nödens fabriksmärke . . .

Nybergs gränd är sedan gammalt illa beryktad; den har utgjort ett tillhåll för dåliga kvinnor, och oväsen och bullersamma uppträden hörde till vanligheten. Men allt sedan i höstas har här pågått en grundlig omstöpning af förhållandena. Fröken *Agnes Lagerstedt**), öfver hvilken verksamhet i Nybergs Gränd jag härmed vill lemna Dagnys läsare en tyvärr ofullständig skildring, inlade då till drätselnämnden en anhållan att få bli vicevärdinna för de 6 hus staden egde i Nybergsgränd, och då denna anhållan beviljades, började

*) Fröken Lagerstedt hade våren 1889 genom ett resestipendium af stiftelsen Lars Hiertas minne, satts i tillfälle att under två månader i London studera Miss Octavia Hills verksamhet för fattiga hyresgäster.

hon genast sitt arbete med att söka höja den i såväl moralisk som fysisk nöd djupt sjunkna befolkningen.

Idén till denna verksamhet har fröken Lagerstedt hemtat från Miss Octavia Hills "Homes of the poor" i London. Det är med goda och ädla företag liksom med brott och missgärningar, de begränsas ej inom sig själfva, de sprida omkring sig frön, hvilka träffa andra sinnen, slå rot och spira upp vare sig till godt eller ondt. Så äfven här. Fröken Lagerstedt hade länge, gripen af det människoölskande i Miss Hills verksamhet, känt sig manad att följa hennes exempel, och efter åtskilliga planer och försök i olika riktningar, öppnades slutligen för henne en utväg härtill.

Arbetet i Nybergs gränd skiljer sig dock i åtskilligt från Miss Hills. För det första är det ju icke närmelsevis så stort och omfattande; det är ju ännu i sin början, och Miss Hill har hunnit så långt att hon, dels eger, dels förestår flere stora hus, hvilkas alla lägenheter för ett måttligt pris uthyras åt de fattiga. För det andra erbjuder det en olikhet deri, att fröken Lagerstedt bor midt ibland hyresgästerna, hvilket icke Miss Hill, till följe af det stora område hennes verksamhet omfattar, kan göra. I Fröken Lagerstedts plan ingår icke endast att vara sina hyresgästers vicevärdinna; utan äfven deras stöd och hjälp, d. v. s. *lefva* bland dem, deltaga i deras bekymmer, och på så sätt försöka hjälpa dem upp ur det andliga mörker, hvori de flesta af dem äro nedsjunkna.

De sex husen herbergera för närvarande 43 hushåll, af hvilka hyran upptages månadsvis. I Miss Hills hem betalas den för hvarje vecka, d. v. s. så snart veckolönen erhållits, och meningen är att betalningsvilkoren skola bli de samma äfven här, men hittills har denna plan ej kunnat realiseras. Lägenheterna bestå i bästa fall af ett kök och en kammare, men i allmänhet bo två folk tillsammans i en dylik lokal. I ett litet, smalt rum med spis och ett fönster bor en gammal mor med sina två döttrar, af hvilka den ena för närvarande ligger sjuk till sängs, och den andra genom föregående sjukdom är halft idiot. De stackars kvinnorna äro egare af en symaskin och skola försörja sig med sömnad, men man kan förstå hurudan deras ställning är, då de i allmänhet ha ondt om arbete, och då sjukdom och ålderdom göra handen trött och kraftlös . . .

Tyvärr är den moraliska nöden lika stor som den fysiska. Fattigdomens svåraste fiende, superiet, kräfver äfven här sina offer. Och det är icke endast männen som dricka, det händer äfven att en eller annan kvinna öfverlemnar sig åt denna förfärliga last, som omöjliggör alla försök till uppriktelse och välstånd. Häromdagen måste fröken Lagerstedt efter flera varningar och försök att åstadkomma en förbättring säga upp ett folk, af hvilket både hustrun och mannen söpo, hvar och en på sitt håll. De ha två barn — det ena en gosse på 17 år — och det är sorgligt att tänka på hvilket elände denna olyckliga familj går till mötes, då den vänliga hand, som hittills velat stödja och hjälpa, undandrages dem; men om ordning och trefnad skola kunna bibehållas i den lilla kolonien, är det ju nödvändigt att aflägsna dem som kunna sprida omkring sig det dåliga exemplets smitta.

Det är intet lätt åliggande att styra för dessa 43 hushåll, hvilkas bekymmer äro lika stora och mångskiftande som deras inkomster äro små. Än är det en sjuk, som skall ha hjälp, än tvistigheter att slita, än ekonomiska trångmål att utreda. För någon tid sedan insjuknade t. ex. en hustru, som ännu ammade sitt lilla barn; det stackars barnet togs ifrån modern, som måste föras på sjukhuset, och lemnades till ett annat folk. Hustrun, som tog hand om den lilla, hade redan en liten nyfödd i inackordering, ett "fosterbarn", som den tekniska termen lyder, samt dessutom sitt eget, men hon lofvade icke desto mindre att herbergera den stackars öfvergifna. Häromdagen, då jag kom på besök till fröken Lagerstedt, hade emellertid anförts klagomål öfver fosterföräldrarna; mannen söp, kom hem rusig och ställde till uppträden, hvilka blefvo ännu häftigare genom hustruns gräl och förebräelser — och följden häraf blef naturligtvis att fosterbarnet ej fick den vård som utlofvats. Som fröken Lagerstedt just då stod beredd att gå dit ned för att hålla räfst och taga barnet derifrån, frågade jag henne om jag finge följa med, hvartill hon svarade jakande.

Sedan vi från gården stigit upp för en trappa och gått igenom en smal korridor med dörrar på sidorna och svagt upplyst af en fotogenlampa, gingo vi ned några trappsteg och kommo in i två rum, af hvilka det ena beboddes af det ifrågavarande folket.

Vid vårt inträde öppnades dörren till det inre rummet

och mannen kom ut. Han såg hvarken snygg eller nykter ut, och hans lynne föreföll ej att vara det bästa, men då fröken Lagerstedt, hvilkens milda, bestämda sätt tycktes utöfva ett välgörande inflytande på alla, började förehålla honom hans uppförande, svarade han höfligt, om än hans anklagelser mot hustrun voro något hetsiga. Under tiden klagade denna på sitt håll öfver hur svårt hon hade det, allt medan hon sakta vaggade det ena af sina dibarn på armarne.

Det andra barnet, upphofvet till denna scen, satt emellertid lugn och stilla hos en af de i rummet befintliga kvinnorna. Det var en liten täck flicka, med stora, blå ögon, hvilka sågo sig omkring med en undrande, omedveten blick. Stackars lilla kräk! Jag tänkte på de rikas och lyckligas barn, hvilka i sina mjuka bäddar och varma soffrum omsorgsfullt skyddas för det minsta drag, då jag såg hur man samlade ihop den lillas små tillhörigheter och sköt ut hennes vagn, medan hon själf, för andra gången kastad till en ny mor och ett nytt hem, bars ut i den kalla vinterkvällen.

Näst superiet är arbetslösheten den värsta fienden till de små hushållen vid Nybergs gränd. Ju mera arbete som kan anskaffas och utföras, ju säkrare skall den moraliska ståndpunkten höjas och det relativa välstånd, man har rätt att hoppas, infinna sig. För den som vill intrassera sig för ifrågavarande lilla koloni finnes tillfälle att göra beställningar och lemna arbete i många grenar: vedsågning, sömnad, förtenning o. s. v. En i de dagliga tidningarne, Aftonbladet och Stockholms Dagblad, införd annons lemna för öfrigt närmare besked härom. Tre verkstäder inrymmas i lokalen: en smedja, ett tunnbinderi och en vedgård. Dessutom har fröken Lagerstedt själf etablerat en liten vedhandel, der hyresgästerna mot ett nedsatt pris, få göra sina uppköp af bränsle.

För folkets andliga utveckling har fröken Lagerstedt sörjt genom att anordna ett gemensamt samlingsrum, der bönemöten hållas söndag och torsdag, syförening måndag, samt lördag thebjudning för karlarne och derefter högtläsning.

Detta samlingsrum är öppet hvarje eftermiddag mellan 5 och 8, då det, ljus och varmt, tyckes inbjuda hyresgästerna att komma och en stund vederkvicka sig med läsandet af vare sig en tidning — Aftonbladet, som hvarje kväll sändes gratis till hemmet och Hemlandsvännen — eller någon af de böcker, religiösa afhandlingar, reseskildringar, o. s. v., hvilka

finnas att tillgå. Sanningen kräfver dock det erkännandet, att de flesta i allmänhet äro tröga att infinna sig i samlings-salen; de aftnar, då de ha hopp om att få se sin vice-värdinnas vänliga ansigte äro de mera angelägna att komma, annars lockar dem just icke hvarken böcker eller tidningar. Tyvärr är krogen en fruktansvärd rival, som ännu återstår att besegra.

Naturligtvis är fröken Lagerstedts lika kloka som människoälskande plan att skaffa lämpliga hem åt de fattiga och att genom personligt inflytande leda dem, endast provisoriskt realiserad. De gamla husen vid Nybergs gränd höra, som redan är nämndt, till det Stockholm som går; inom kort tid skola de måhända rifvas och på de dyrbara tomterna uppbyggas palatser, i hvilka familjer ur de förmögnare klasserna flytta in. Hvar äro då de 43 familjerna, hvilka nu hafva ett, om än anspråkslöst hemvist här? Låtom oss hoppas att den plan, som utgjort själfva drifkraften till fröken Lagerstedts ädla verksamhet, blifvit förverkligad, derigenom att det intresse hon själf känner för de fattiga meddelats åt andra, som ha krafter och förmåga att räcka henne en hjälpsam hand.

Ty denna plan består i att, efter Miss Hills mönster, vid någon af stadens utkanter, der tomterna äro mindre värda, få uppbygdt ett hus med för arbetare särskildt inredda bostäder, åt hvilkas innebyggare hon skulle blifva såväl värdinna som stöd och rådgifverska. Men till denna plan fordras stora krafter och lefvande intresse, och som vi veta går det hos oss långsamt, äfven för de bästa idéer att slå rötter i det allmänna medvetandet. Vi äro tvifvelsutan ett bland jordens hyggligaste folk; vi begå inga excesser hvarken i ondt eller godt. Med de stora kulturländernas himmelsskriande nöd och derur alstrade brott kunna vi lyckligtvis icke mäta oss, men — denna nöd är en bördig jordmån för de människo-kärlekens härliga blommor, hvilka hos oss endast höra till undantagen.

Dock, om detta arbete för de fattiga än kommer att gå långsamt, skall det helt säkert icke afstanna. Ty det ligger deri ett frö till lif, som tvifvelsutan endast behöfver tid, för att nå den utveckling, till hvilken den redan nu så välsig-nelsebringande verksamheten vid Nybergs gränd varit ett stort och afgörande steg.

Hvad gagn kan Samskolan medföra särskildt för kvinnan?

Det rör sig inom den närvarande tiden en förunderlig mångfald af krafter, hvilka hvar på sitt område söka gifva samhälls- och familjeförhållandena andra former. I detta samtidens omgestaltningsarbete påträffa vi mycket, som för det klarseende ögat måste synas osundt och som hvarje rättänkande människa med alla tillåtlige medel måste bekämpa. Det kan då ligga nära till hands att tro, det *allt* är af ondo, som mer eller mindre bär nyhetens märke. Gör man sig likväl möda att närmare pröfva andarne, träffar man mången med rena afsigter, mången, som verkligen har en god gäfvä att gifva. Och häröfver glädes man, ty den som ej är likgiltig för sitt folks och sina medmänniskors väl, han glädes deröfver att ej allt i tidens sträfvan är af ondo. Och när man bland alla de nya idéerna finner en, som har en verkligt god innebörd, då vill man tjäna denna idé med hjärta och hufvud, ja med alla till buds stående medel.

En sådan — och som det vill synas mig, en af de ädlaste — är den, hvilken fordrar att *personligheten* skall få sin ursprungliga majestätsrätt åter. Ty det är ej börd, ej penning, utan den i sanningens tjänst utvecklade och stark vordna personligheten, som skall bygga samtidens kultur- och samhällsbyggnad. Mången är genast färdig med realiserandet af denna idé. "Gif allt hvad människa heter — rika och fattiga, man och kvinna nu genast samma yttrande- och bestämmelserätt i samhällets och familjens alla angelägenheter, och saken är klar". Att gå så hastigt och radikalt till väga synes mig dock vara något för brådstörtadt.

Ett vida omkring förnummet rop är ju emellertid att samhället skall gifva kvinnan samma rätt som mannen i fråga om samhällets styrelse, och det torde väl också hos oss vara framtiden, en närmare eller fjärmare, förbehållet att skänka kvinnan äfven den politiska rösträtten. Att söka afpressa den närvarande tiden denna gäfvä, eller om man så vill, denna rättighet, torde ej lyckas. Jag tror att för sakens och kvinnans egen skull är detta också det bästa. Jag sade ofvan, att det skall vara den utvecklade personligheten, som skall *förbättra* vår kultur och samfundsbyggnad. Näväl, saken är då till en början helt enkel: kvinnan skaffe sig en utbildning, en samhällsfostran, som ställer henne jämsides med mannen och sätter henne i stånd att klart bedöma sin samtids verkligheter, rätt skilja på hvad som *är* från hvad som *synes*; att värdera en sak efter dess inre halt, ej efter dess yta. Af ingen torde kunna nekas, att kvinnan har en stark benägenhet till

det senare. Skall framtiden mera än det närvarande påverkas af kvinnans ingenium, så måste hon öfva sig uti att tränga djupare in i familje- och samhällsfrågorna. Kvinnan gör också, fastän föga gynnad och understödd af samhället, ett aktningsbjudande arbete för att komma till den erforderliga bildningsgraden. Det är också att hoppas det samhället skall så småningom jämna den hittills rätt knaggliga vägen och derigenom underlätta arbetet. När kvinnan begär af samhället bildning, så begär hon ej mer än sin oförytterliga rättighet, om samhället eljest tror på det lika, mänskliga värde, som kristendomen tillerkänner man och kvinna. Med detta till utgångspunkt är det kvinnan bör angripa det bestående, derest hon önskar ändring.

Antag nu, att samhället ger med sig och säger till den bildningsökande unga kvinnan: "jag har visserligen ej råd att bygga nya skolor och upprätta en ny lärarekår för eder räkning, men jag vill något omändra gossarnes skolor och sedan, varen så goda och stigen in." En och annan skall kanske känna sig belåten med att få läsa och vara tillsammans med gossarne, men mer än en moder skall helt visst yttra sin motvilja med ett: "Det blir visst ingenting utaf, att *min* flicka får komma i en *gosskola*".

Inbjudningen tål dock vid att noggrannare skärskådas och den skall kanske vid närmare eftersinnande långt ifrån att vara farlig, tvärtom innebära något godt för framtiden. Ja, förf. kan ej undgå att deraf vänta mycken välsignelse, ej minst för kvinnan.

Till en början kan ju frågas: *hvarföre* skulle ej gossen och flickan kunna undervisas tillsamman, då de ju båda äro människor och utgöra tvenne hälfter, hvilka sedan skola förenas till ett helt. Under forna tider, då bildningen var ett mannens monopol och då kvinnan så sällan behöfde en boklig utbildning för sin utkomst i världen, och då man ej kommit till insigt om att hon för sin egen utvecklings skull och för att en gång kunna uppfostra sina söner behöfde kunskaper, var det ju naturligt, att skolans dörr kom att stå öppen endast för gossen. Tiden är nu en annan. Till kampen för tillvaron måste nu äfven kvinnan smida sina vapen. Härtill behöfver hon en med mannens likartad själsodling; hvarför skulle hon ej kunna mottaga den tillsamman med honom? När systemen och brodern skola utbildas till samma livvets strid, hvarför skulle de ej från början få öfvas i samma led?

Vi hafva sedan att komma ihåg, att hvarje människa från början är ett stycke råämne, som under fostrarnas hand skall formas till en i och för sig skön och passande del i den stora samfundsbyggnaden. I detta formande spelar nu själfva undervisningen naturligen den största

rolen, men af stor betydelse är dervidlag äfven samarbetet med jämna-åriga kamrater. Genom dessas olika individualitet afnötas så småningom den enskildes kantigheter och många ensidigheter bortarbetas. Men det ligger då i sakens natur, att dertill fordras en rik tillgång på motsatser inom kamratkretsen. Saknas dessa, är alldeles naturligt att barnens själffostran blir af mindre värde. Hos flickan finnes vanligtvis benägenhet för ett fel, som i stället för att under uppfostrings-tiden betvingas, tvärtom genom kamraternas inbördes uppmuntran och exempel, på allt möjligt sätt underblåses och befordras inom en skol-krets af uteslutande flickor. Jag menar behagsjukan eller i allmänhet begäret att ådraga sig uppmärksamhet. Och jag trotsar, att någon flickskola kan lyckas att bortarbета detta fula drag. Och hvarför misslyckas en sådan skola, äfven om den gör ett aldrig så aktningsvärdt bemödande? Enligt min mening därför, att denna fostran i första hand tillhör lärjungarne själfva.

Nu invänder säkerligen mången: att släppa flickan samman med gossarne, i den tro, att dessa skola kurerar henne för hennes böjelse för koketteri, det vore ju "att sätta bocken till trädgårdsmästare". Detta är dock ett misstag. Just det dagliga samarbetet och samvaron med gossarne kommer henne att lägga å sido all öfning i koketteriets konst, säkerligen icke minst därför, att hon finner det löna sig så litet. Hon vänjer sig att enkelt och okonstladt umgås med sitt motsatta kön, och denna vana blir sedan hennes natur. Det blir icke först på barnbalerna i grann och öfverraskande toalett hon skall eröfra sina gossbekantskaper. Hon har vid samundervisningen genom att själf blifva i någon mån frigjord från ytligheten äfven fått lära sig att hos gossen söka efter karaktären, personligheten, och bedöma honom derefter, ej efter en mången gång bedragande, om än fager yta. Hvad gagn flickan kan hafva af denna lärdom, när hon en gång skall för alltid skänka bort sitt hjärta och sin hand, tarfvar ju ingen närmare belysning. Kan det väl tänkas något mera förväntadt, än när den unga kvinnan blott söker efter en man utan att fästa afseende på hans karaktär och om han är, hvad han synes vara, ja utan att ens fråga efter om han är en ökad roué, och likaledes, när mannen blott spejar efter en rik och vacker flicka utan att taga notis om hennes personliga värde. Huru mycken förbannelse har icke följt sådana äktenskap, stiftade på sådana grunder. Om det nu kunde tänkas, att samskola med samuppfostran kunde i någon mån afhjälpa detta samhällsönd, så vore ju mycket vunnet och ej minst för kvinnan, ty det är ju likväl hon, som lider mest af äktenskapets olycka och som fröjdas mest af dess lycka. Denna förhoppning torde ej vara något hugskott. Är det

ej sannolikt, att då gossen och flickan under uppväxtåren lärt känna hvarandras fel och förtjänster under samarbete — detta samarbete och samlif med samma uppfattning om hvad som är rätt och orätt och med samma intressen skulle kunna fortsättas äfven i äktenskapet. Och framför allt skulle icke på detta sätt far och mor komma att *tillsammans* uppfostra sina söner och döttrar med samma ideal för ögonen och efter samma grundsatser?

Men samskolan har äfven en annan uppgift och denna är den *sedliga*. Deri ligger enligt mitt förmenande idéens tyngdpunkt. Såvidt jag känner, finnes föga att i detta fall med fog förebrå flickskolan; jag tvärtom känner, att man med samvetsgrannaste omsorg vakar öfver den unga flickan just i detta hänseende; men hvad jag också vet, är att förhållandena inom gosskolan åtminstone på många håll lemna i detta hänseende mycket öfrigt att önska. Skolans ledare och lärare göra nog kanske hvad göras kan, men rektor och lärare äro ej alltid närvarande i klassrummet och under lekarna. Gif flickan tillträde till dessa båda och det skall nog visa sig, att hennes *person* såsom *flicka* är för gossen ett sedligt stöd af stor bärkraft, och ett moraliskt värn mot mycket, som ej eger det höfviskas natur. Ingalunda tror jag dermed, att ynglingen genast och härigenom skall blifva ett sedligt *ideal* — kanske torde han ändå komma i beröring med och kanske duka under för lifvets sämre krafter — ty har han icke ytterst som värn mot lifvets onda makter ett *hem*, der far och mor äro hans förtroligaste och bästa vänner, så kan det hända att alla andra skyddsvärn brista.

Ja, men här har ju *flickan* ingenting vunnit, såvida man ej antager, att äfven hon behöfver ett liknande moraliskt stöd i gossens närvaro, invänder man. Sant; hon har ingenting vunnit för *detta* skede af sitt lif, men vinsten är henne förvarad för framtiden. I en make med renare sedligt lif och dermed också med större förmåga att skapa lycka kring den husliga härden får hon en rik belöning. Och kvinnans utbildning må nu gå i hvilken riktning som helst, *en* faktor bör hon aldrig utelemna: möjligheten att nå sin högsta uppgift — den att blifva maka och moder. Hon har då att värda sig derom, att hon som hustru kan blifva lycklig och göra lycklig. Nogsamt skall det också visa sig, att det arbete, som hon härför underkastat sig ej är förgäfvets. Mången kvinna tror nu, att hon *efter* bröllopet skall kunna inverka förädlade på sin man; ofta lyckas hon häri, men oftare misslyckas hon. Mannens pekuniära deficit kan hon kanske utfylla, men ej så hans moraliska. *Den* bristen är nu vorden för stor och hennes sedliga kapital torde ej räcka till för två.

G. Svenson.

Bokanmälningar.

Spridda blad af *Rosalie Olivecrona*. Stockholm. Norstedt & Söner.

Under en tid då de unga hade mindre brådtom att lefva och njuta lifvet; då de icke voro som nu ständigt jägtade mellan växlande stämningar och slitande konflikter; då själens strängar icke voro så hårdt spända, nerverna icke så sköra och arbetet för det dagliga brödet icke heller så tungt — då genomlefde man om och omigen hvarje intryck man erfarit, rufvade i stillhet öfver hvarje känsla, som knoppades i ens hjärta; och hvad man sålunda upplefvat, till fröjd eller smärta, bevarade man som en hemlig skatt af oförgätliga minnen eller heliga relikier. Åt dessa osedda minnesklenoder egnades hela album fyllda med pressade blommor och blad; eller fäste man deras drag med några anteckningar på "spridda blad." Då kom det stundom rytm och takt i den enkla ordföljden, mellan raderna smög sig ett rim, lekande som solstrålen mellan nylöfvade ungräd eller klangrikt som gökens tonslag i vårlig luft, och så hade — utan att man rätt visste huru det gått till — de så länge närda och så ljuft omhuldade drömbilderna fått form och gestalt i poesimens språk. Man märkte då att detta språk just är drömmarnes, de gömda känslornas, de stumma tankarnas modersmål, och det blir en ljuf vana, lifvet igenom, att åt "sångmön" anförtro sina bästa intryck. Längre bevaras de dock i det tysta, röjda blott för den närmaste vänkretsen, för make och barn. Ej sällan är det först sedan hösten strött rimfrost i hennes hår, som den en gång så unga och för offentligheten så skygga skaldinnan dristar att på barns eller barnbarns böner samla "de spridda bladen", lägga sin unga själs blomster och sin mognade tankes alster under tryckpressen och låta dem blifva den läsande allmänhetens egendom.

Någonting liknande, så tro vi, har man att tacka för Rosalie Olivecronas "*Spridda blad*." Den enkla öfverskriften är en smula försåtlig: man väntar sig en samling strövers, egnade att fira några glada familjefester och man finner — en hel lifsåskådning, visserligen ofta indirekt eller helt oafsigtigt uttalad, men just därför så mycket mer betydelsefull.

Den oblandade lifsglädje som fyller ett ungt oskyldigt sinne möter oss på det första bladet. Kommer så en kärlek till naturen, nog mäktig att erinra om den dragningskraft naturandarne, enligt de gamla sagorna, öfva på den unga människan. Men så möta oss livvets dunkla gåtor och dess skärande motsatser i sorg och glädje, saknad och läng-

tan, förr ock nu, lif och död. Vi möta tankar, än frestande, än spörjande tveksamma om vägen; vi möta kärleken i dess olika skepnader, vi möta konsten sökande sin väg mellan lurande afgrunder och himmelska höjder. Men i bredd med dessa dunkla gåtor finna vi den förklaring de få i en from och älskande kvinnosjäl.

Mellan de allvarliga, stundom vemodiga, men alltid blida stämningsbilderna ligga inströdda många älskliga drag af ren glädje, ett resebref, några skämtdikter samt ett varmt känt minneskväde öfver Prinsessan Eugenie.

Här och der förekomma uttryck af missmod öfver den nya tiden, som låter . . . "konsten skymmas af kulturen, och af materien anden i naturen" samt öfver ett yngre slägte, som öfvermodigt ler åt det förflutnas storhet. Missbruken få härmed sitt berättigade straff. Men det goda den nya tiden medfört och huru vi skola bidra till att det måtte bekämpa det onda — dessa punkter i den värderade förf:ans lifsåskådning, har hennes sångmö förtegat. Lyckligtvis är dock Rosalie Olivecronas mångåriga arbeten på lösningen af vissa moderna samhällsfrågor, särskildt kvinnofrågan, alltför väl känt och värderadt, att man skulle af sångmöns tystnad kunna förledas att tro henne helt och hållet tillhöra det förflutna. Här af följer att mellan raderna i mer än ett af de fina ungdomspoemen den nutida läsaren skönjer en osynlig skrift, som kastar ett intressant dubbel-ljus öfver ämnet. Så t. ex. i den unga flickans visa: *Hvad jag ville vara*. När förf:an låter den ungas svärmiska önskningar mynna ut i det vemodigt undergifna omkvädet:

*"Men nej, jag stackars flicka
Får stanna der jag är!"*

fortsätter läsaren i den osynliga skriften historien om huru den unga flickan, slutligen ej kunde förmås att i översamhet "stanna der hon var", utan med fars och mors lof for ensam öfver hafvet till Amerika, att der i fyra år arbeta och lära, samt vid hemkomsten gjorde sina erfarenheter fruktbarande för sina svenska systrar.

Eller tag ynglingens och flickans "morgondrömmar." När vi läsa flickans klagan:

— — — *I oro, ovisshet jag sväfvar
hur min framtid skall gestalta sig.
Mannen han får välja själf sin bana
kvinnans gå dit hennes nornor mana."*

Tänka vi ej då med en känsla midt emellan tår och löje på hur anorlunda det nu är, och tacka förf:an för den välsignade andel hon haft i denna förbättring?

Vi hafva härmed velat erinra hurusom Rosalie Olivecronas betydelse för hennes folk icke ligger blott i hennes egenskap af vittor författarinna, utan att hon, ehuru stående på gränsen mellan fornt och nytt, dock alltid skall komma att räknas bland den nya tidens ledande kvinnor.

Af hennes "spridda blad", hafva sju erhållit Svenska Akademien hedersomnämmande. Bland dem påpeka vi med förkärlek: *Paralleler* en jmförelse mellan bravursångerskans korta lysande bana och barmhertighetssystemens verksamhet i människokärlekens tjänst; *den sista kallelsen* samt *Tanken* af hvilka vi anföra de gripande slutstroforna:

Äro försåtliga	Om I belägren mig,
Tankar förlåtliga?	Ej I besegren mig,
Kan man sig värja?	Ljus-skygga tankar!
Räds att fördraga dem,	Bönen den brinnande,
Skynda, förjaga dem,	Allt öfvervinnande,
Sök dem besvärja!	Blifve mitt ankar.

På de sista bladen säger förf:an farväl till sin sångmö med de af älsklig ödmjukhet präglade orden:

Förutan anspråk är min sång; och skänkte
Den någon glädje, är jag rikt belönt.
Den är ett genljud af hvad bäst jag tänkte
Och af min kärlek för allt godt och skönt.
Fastän blott ringa är min sångargåfva,
Vill jag dock tacksamt gifvar'n derför lofva.

Af kritiken mottagna med ett visst vördnadsfullt intresse, som på ett vackert sätt jäfvar förf:ans misstanke, att "dagens barn" skola förakta en diktning, som stammar från förfluten tid, skola de spridda bladen vinna ett sympatiskt mottagande hos alla, som med oss äro öfvertygade att hvad en from och ädel kvinna i sina bästa stunder tänkt och känt icke skall vara förgäfvets uttaladt, utan verka som en moders blida ord långt efter sedan den kära stämman tystnat.

Esselde.

Vår tid och ungdomen af *Ludvig Lindroth*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

I en tid då partisinet mer än vanligt yttrar sig i hetsigheter och missförstående, då å ena sidan själfva begreppet frihet anses liktydigt med regellöshet, och å andra sidan detta begrepp gör gemensam sak med själfsväldet och tuktlösheten, är det en stor glädje att läsa en bok, hvars författare på samma gång han skattar friheten högt, på samma gång han sätter som uppfostrans höga mål att bilda själfständiga personligheter, dock framvisar att den högsta frihet är att erkänna och böja sig för Gud, att den högsta lycka ligger i det harmoniska och

af kärleken genomandade familjelifvet med dess auktoritet. Det är också främst till föräldrar han egnar sin bok, och vi tro att alla sådana skola hafva godt af den. Om man fördomsfritt läser detta arbete, skall man icke kunna undgå ett allvarsamt erkännande att mycket försummas gent emot de unga, att ansvaret är stort och att mången förlorad son eller dotter kommer att utkrävas af faders eller moders hand. Om också de sanningar han framställer icke äro nya, så uttalas de dock med en sådan omisskännelig kärlek till ungdomen, med så mycken tro på dess bildbarhet till att åstadkomma en bättre tidsanda och så mycken förhoppning om att saken kan lyckas, om man får öga för bristerna, att det, när man läser boken med dess många subjektiva hänsyftningar, förefaller som om man samspråkade med en gammal och god vän, meddelade sina bekymmer och fick råd, uppmuntran och tröst i gengäld.

Vi skola icke ingå på någon närmare utläggning af arbetet, men vi önska det stor spridning och framför allt, att man icke blott läser det utan ock modigt och förtröstansfullt griper sig an med att i egna förhållanden söka tillämpa dess kloka fingervisningar.

A. K—dt.

Herman Bang: Digte. København 1889.

Förstån I än eller hvad?

Völuspå.

Det gifves, säger hr Bang, dagar då hans själ likt spindeln sitter ensam och spinner — tomhet.

Resultatet af denna intressanta gymnastik föreligger nu i en samling "Digte."

Och hr Bang har presterat det mesta möjliga. Med smak och komfort har han lyckats arrangera åt sig ett verkligt litet gehenna (diktadt, d. v. s. poetiskt) med förstörande trymårer från golf till tak. Och som en Dalai-Lama i fickformat, med attityd af Oswald, slutscenen, ligger han och beundrar, stirrande i speglarne — "det store Tomme."

"Det store Tomme" tager sig för öfrigt, tycka vi, nästan bäst ut rent typografiskt, i det läckert glesa trycket.

Hr Bangs smärta är kolossal. Det går dock an så länge han har *den* att glädja sig åt. Men ibland är hela lifvet dödt, och själfva det sista lefvande, sorgen, "dröjer blott kort i likets hus" — "sorgen, det sista, skuggan efter lifvet som gick." Då har det "moderne Sjæleliv" inträdt, och den intressanta, den grå, den geniala likgiltigheten kommer. *En* känsla får skalden dock ej neka sig. Han måste känna, att denna dag, då han känner, att han alls ingenting känner — att

"den er den tungeste." Men vore ej den dag än tyngre, då han kände, att han icke ens hade denna yttersta känsla? — o. s. v. i oändlighet? "Geni, du gavs till Elendighed!"

Och hr Bang är "uhyre moderne." En morgon vaknade han t. o. m. som "ett lik" — förmodligen tilldrog sig detta för många år sedan, ty redan "Haabløse Slægter" bevisar uppgiftens faktiska och historiska sanning, och hr B. borde alltså nu hunnit vänja sig dervid. Liket äter fortfarande med aptit och går omkring, hvilket hr B. finner vämjeligt; det har ock skrivit "Slægterna", "Fædra" och affekteradt blaserade "Digte", något som vi anse för betydligt mera vämjeligt. På ett annat ställe visar hr B. emellertid själfkritik nog att bedja "det store Intet(?)" lära sig att hädanefter gå *tyst* fram genom mörkret; man kan knappast annat än instämma i en så billig begäran och lyckönska supplikanten. Högst älskvärdt ropar hr B. till döden att låta honom dö som han lefvat (med graflik stämma:) gudlös. Ordet tages här i sin egentliga betydelse = utan någon Gud. Oafsedt nu det puerila i själfva hädelsen — en dylik afses tydligen med ordleken — innehåller en slik mönsterfras precis lika mycken trivialitet som "söta" pensionsflickevers om "liten lärka", hvilken "drillar i skyn" o. d.

Utom dessa symptom af tidens literära sjukdom, innehåller boken äfven erotiska motiv, stundom verkligen nedskrifna "med hjerteblod", stundom nog vulgärt uppfattade. Det är blott ledsamt, att deras sinlighet är mer så att säga skolpojksaktigt frisk än hvad som måtte vara rätt elegant på den blaserade genialitetens stadium. Det är *alltid* ledsamt, när *en skådespelare faller ur sin roll*.

Som form har hr Bang valt den, som nog bäst passar hans individualitet, både i dess sanning och dess affektation: den jämförelsevis klanglösa, dämpade, oftast rim- och meterfria versen utan regelbundna strofer. Der han lyckas återge en stämning, sker det dock ofta äktpoetiskt genom vissa rytmiska tonfall, tungsint innerliga, och genom att "parallelisera", d. v. s. återtaga och stundom nyansera en sats (se "Chopins Ballade", "Aldrig mer;") någonting egendomligt är hans sätt att afsluta en strof med två daktyliska rader af ungefär samma metriska klang (slutstrofen af "Eros", flera strofer af "Sommerdag" etc.). Det verkligt ömma och fina i Bangs väsen kommer fram i dikter sådana som de älskliga "To Vantros Hjerter" och "Nat", i den sorgsna gripande "Aldrig mer", (der sluttanken väl är ett minne från Heines "Sie liebten sich beide",) i den med ringa medel storslagna, koncentrerade "Fædreland", som tyder på vida mer haltfulla intressen än "det store Intet" — och i några andra.

Åtskilligt är intryck från teatern. — Det starkt subjektivistiska visar sig öfverallt redan deri, att rubrikerna aldrig ställas själfständiga från poemen utan omedelbart gripa in uti dem såsom ingress.

Hufvudintrycket af boken är emellertid det gamla vanliga: koketteri med andlig bankrutt. Detta koketteri, *det* är "liket."

Förtjänade hr Bang att tagas på allvar, vore det lämpligt att erinra om en sak. Det finnes en *annan* art poesi, som djupt skänker i af lifvets verkliga, bittra "malört" och som vist uppmanar:*)

— — — — —
 Hjärta! Töm dess galla,
 svälj den helt och snart!
 Allt deri jag gjutit
 hvad af godt du glömt,
 allt hvad du förbrutit,
 allt hvad du fördrömt,

allt — *men med en droppe*
himladagg bemängdt.

Det är denna droppe, hvarom hr Bangs poesi icke har någon som helst aning.

Hans bok är ännu ett vittne till tusen om det absolut tomma och för lifvet ohållbara i den åskådning, hvilken med stolthet pockar på namnet "den moderna", och som äfven fått sina anspråk erkända i vida kretsar, der man ej tillräckligt gjort sig reda för dess egentliga, ohöjda innebörd, men som i själfva verket endast består i den gamla satsen att allt är stoft och att döden är slutet på allt.

Fredrik Wetterlund.

Från riksdagen.

Då man ur de många och mångartade förslag hvilka inom motionstidens slut vid innevarande års riksmöte blifvit väckta, vill särskilja de som närmast beröra kvinnornas intressen, så blir skörden icke mycket stor. Det ligger väl "i sakens natur" att så måste vara, likasom att, å andra sidan, icke många förslag finnas, af hvilka icke dessa samma intressen mer eller mindre beröras. De stora ekonomiska och politiska samhällsfrågorna ingripa äfven i kvinnornas förhållan-

*) Atterbom, "Malörten."

den, så ock alla ändrade och nya lagar inom kulturlifvet i allmänhet. Särskildt må erinras om arbetarförsäkringen, skolstadgan, nykterhetsfrågan m. fl. och har denna sistnämnda i år uppkallat ett stort antal motionärer, hvilka önska ändrad bestämmelse vid tillhandahållande af vin och maldrycker. — Ett lagförslag som specielt rör kvinnan är Hr F. T. Borgs (1:sta K.) i syfte att höja äktenskapsåldern för kvinnan till 21 år. Den i flera afseenden tänkvärda motiveringen visar, genom exempel från olika områden, de för samhället menliga och för kvinnan ofta olycksbringande följder som för tidiga äktenskap medföra. Att vid den ålder som af lagen medgifves, 15 år, den unga flickan icke kan vara kroppsligt och andligt mogen för makans och moderns kall, lär väl knappt kunna bestridas; här, under vårt nordliga luftstreck, torde det åtminstone blott undantagsvis vara fallet. Som fullt myndig enka, flera år före den för man och kvinna lika gällande myndighetsåldern, kommer hon ock i en undantagsställning, hvilket icke kan vara önskvärdt. Sedan förslaget blifvit hos lagutskottet behandladt, torde vara skäl att till detsamma återkomma. — I 2:dra K. har Hr P. Waldenström begärt ändring i förordningen om äktenskap, så att äfven om kontrahenterna tillhöra den svenska kyrkan men icke åstunda kyrklig vigsel, deras äktenskap må afslutas inför borgerlig myndighet. Motionären säger själf, i fråga om obligatoriskt civiläktenskap, att: "Dit skall det väl ock en gång komma", men har för närvarande åtnöjt sig med att i sina motioner taga ett steg i denna riktning. Man kan med säkerhet förutsäga att denna fråga äfven utom riksdagshusets murar kommer att ställas under en ganska liflig debatt. — Bland förslag från regeringen må erinras om den redan i trontalet omnämnda lagen om försäkring för olycksfall i arbetet samt förslag till ordnande af helso- och sjukvården i riket.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Stipendiefonderna.

Till *allmänna fonden för yrkes- och studiestipendier* har under år 1889 influtit årsbidrag och gåfvor till ett sammanlagdt belopp af 10,248 Kronor, hvadan för närvarande fonden uppgår till 20,077 Kronor. Dessutom är en summa af 15,000 Kronor tecknad att utgå i årsafgifter under de närmaste 4 åren.

Whilockska stipendiet har för 1890 tilldelats samma stipendiat som föregående år, filosofie kandidaten, fröken Wilhelmina Ohlson i Lund.

Fredrika-Bremer-Förbundet har förlorat en af sina bästa vänner och verksamaste medlemmar i Fru Ida Sylvan, som afled i Kristianstad den 9 Febr. 41 år gammal. Inom kretsen af sina närmaste och i det samhälle, der hon verkade, kommer den ädla, varmhjärtade, för allt godt verksamma kvinnan att lemna ett tomrum, som sent torde fyllas. Lycklig maka och moder till 9 barn, öppnade hon flera gånger hem och hjärta för moderlösa, som under hennes uppfostrande ledning stärktes och mognade för de uppgifter lifvet åt dem hade i beredskap. Det var känslan af att det moderliga elementet saknades i samhällsordningen, som förmädde henne att med lika mycken offervillighet som praktisk klokhet vårda sig om de små och hjälpbehöfvande, på samma gång hon hade blicken öppen för mänsklighetens stora lifsfrågor.

Arbetsområden för kvinnor.

(Forts.)

III.

De statens civila verk, vid hvilka kvinna har rätt att söka anställning.

a) *Kongl. Telegrafverket.*

För inträde vid telegrafverket fordras att hafva med godkända afgangsbetyg genomgått statens normalskola för flickor eller annat dermed jämförligt läroverk, samt att hafva fyllt 17 år, men ej öfverskridit 20 års ålder. På enahanda sätt kan ock till elev vilkorligt antagas kvinna, som icke aflagt sådan examen som nu omnämts, men med betyg af lärare i de särskilda ämnena vid allmänt läroverk eller af lärare eller lärarinnor i högsta afdelningen af sådant läroverk, som nyss omförmäls, styrker att hon i svenska, franska, engelska och tyska språken äfvensom i aritmetik, historia och geografi eger insigter, jämförliga med dem, som förutsättas för att i afgangsexamen från statens normalskola för flickor i dessa ämnen erhålla betyget godkänd.

Ansökan om inträde, som ingifves till Kongl. Telegrafstyrelsen i Stockholm, skall vara skriven af den sökande själf och hennes namnteckning bevitnad. Den skall åtföljas af prest-, läkare- och målsmans betyg, upptagande ålder, fräjd, hälsotillstånd och föräldrars eller målsmans medgifvande, att personen i fråga får söka inträde vid telegrafverket.

Sedan den sökande blifvit antagen som elev, får hon kostnadsfritt genomgå en 3 månaders teoretisk lärokurs, hvarefter hon, om hon i examen blifvit approberad, eger att vid någon telegrafstation under minst 1 månad inhemta praktisk kunskap i telegrafering. Då hon erhållit godkänt betyg härutinnan och aflagt vederbörlig ed, kan hon af telegrafstyrelsen förordnas i praktisk tjänstgöring. Den teoretiska kurs, som eleverna skola genomgå, är icke bestämd att ega rum någon viss tid, utan besluter telegrafstyrelsen för hvarje gång derom.

Vanligen erhåller den utexaminerade telegrafisten först plats såsom extra ordinarie biträde vid någon större station och sedan antingen plats såsom ordinarie biträde vid dylik station eller ock föreståndarinneplats vid mindre station.

b) *Kongl. Postverket.*

För att vinna inträde såsom elev vid postverket fordras: att antingen hafva aflagt studentexamen eller ock kunna förete betyg om aflagda, godkända prof i svensk ämnesskrifning, allmän och i synnerhet fäderneslandets geografi, räknekonst samt ett af de tre språken, tyska, franska eller engelska. Kunskaperna i dessa ämnen böra i allmänhet fullt motsvara hvad som fordras i studentexamen, men om i ett eller annat ämne ett sådant kunskapsmått icke kan vitsordas, bör i betyget anmärkas den lärokurs, på hvilken betyget har afseende. Betygen böra vara utfärdade af lärare vid allmänt högre läroverk eller universitet eller, hvad språken vidkomma, af godkänd språklärare.

Ansökan om tillåtelse att få tjänstgöra som elev vid postverket ingifves till Kongl. Generalpoststyrelsen i Stockholm och skall vara af den sökande egenhändigt skriven. Vid ansökan skall bifogas ofvan omtalade betyg om föreskrifna kunskaper samt prestbetyg. Om den sökande önskar tjänstgöra vid något särskildt af de postkontor, som till elevers mottagande blifvit utsedda (se Kongl. Generalpoststyrelsens cirkulärskrifvelse d. 19 sept. 1884), bör detta i ansökningen utsättas. I mån som platser för elever finnas att tillgå, meddelar Generalpoststyrelsen tillåtelse till tjänstgöring samt anvisar postkontor, der tjänstgöringen skall verkställas.

Efter minst ett halft års tjänstgöring skall eleven inför kontors-

föreståndaren undergå examen i kannedomen om postförfattningarna och postbehandlingen.

Med bifogande af kontorsföreståndarens betyg öfver sistnämnda examen, uppförande under elevtiden, pålitlighet och lämplighet för posttjänsten ingår eleven nu till Generalpoststyrelsen med ansökan att vinna anställning såsom extra ordinarie postexpeditör.

När plats blir ledig kan sedan den, som blifvit antagen till e. o. postexpeditör, erhålla anställning såsom extra biträde vid postkontor.

Ordinarie anställning har kvinna ej rätt att erhålla vid postverket. Hon kan emellertid erhålla förordnande att tills vidare bestrida ordinarie postexpeditörsbefattning.

Kvinnor kan ock erhålla förordnande såsom postmästare vid 5 och 6 klassens postkontor.

Inga kvinliga elever antagas tills vidare. När ny elevkurs för kvinnor börjar, kommer tillkännagifvande derom att införas i de allmänna tidningarne. (Forts.)

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. *Nattasylet för kvinnor* i Stockholm, Riddargatan N:o 9, har alltifrån 1885 gifvit kostnadsfritt herberge åt hem- och värnlösa kvinnor. Asylet skaffar äfven tillfälligt arbete eller platser åt mången behöfvande och har visat sig i många fall kunna förekomma brott och nöd. Under 1887 anvisades arbete eller hem åt omkring 170 utblottade kvinnor. Tyvärr äro anstaltens tillgångar nu i det närmaste uttömda, hvarföre den torde blifva nödsakad att stänga sina dörrar, ifall ej allmänheten gifver den ett kraftigare stöd.

Kvinnor i sparbanksstyrelse. Fröken Hilda Rydin är suppleant i Sala sparbanks direktion.

Stipendium från Fru Wilhelmina Hiertas stipendiefond har tilldelats fröken Alma Björklund.

Norge. *Bland Norges många kvinliga skolrådsmedlemmar* nämnes för Christiansand stiftsamtmaninde Stang, känd och värderad i Stockholm sedan den tid hennes man derstädes beklädde statsministerposten.

En kvinlig student är vald till redaktör för norska studentersamfundets tidning.

Danmark. *En praktisk-teoretisk trädgårdsskola* för så väl manliga som kvinliga elever öppnas den 1 april vid Rødkilde högskola på Møen.

Finland. *Konkordia-Förbundet* hade enligt årsredogörelse för 1888 vid årets slut en kassabehållning af 48,768 finska mark. Förbundets verksamhet, insamlandet af penningar afsedda att utdelas till stipendier för kvinnor, har på senaste tiden utvidgats. Förbundet

tillhandagår nu äfven unga kvinnor med afseende å studieplaners ordnande samt vid val af nya praktiska lefnadsbanor.

Till samskola kommer från och med nästa termin Ekenäs elementarskola att förvandlas.

England. *En skola för kvinliga journalister* har upprättats af fröknarna Emily och Georgiana Hill, Westminster, Bridge-road, London. Kvinnor utbildas i denna anstalt till författarinnor, stenografer, korrekturläsare och "reporters". Fröknarne Hill äro utgifvare af tidningen Westminster and Lambeth Gazette.

Kvinnor som främlingsförare. Under sistförflutne år grundades i London ett företag "the Lady Guide Association", med uppgift att använda dertill lämpliga kvinnor som förare, tolkar, resällskap, biträden vid uppköp m. m. Föreningen som har en centralt belägen byrå, tillhandahåller förteckningar på möblerade lägenheter med och utan inackordering, beställer rum på hotel, vexlar utländskt mynt, anskaffar järnvägs- och andra biljetter samt lemnar öfverhufvud alla de underrättelser och det bistånd, som en främling i London kan behöfva. Förarne äro delade i tre klasser och kunna antagas för timma, dag eller månad, mot ett arvode från circa kr. 3,50 till 7,50 för dag.

Englands första kvinliga läkare, Elisabeth Garret Anderson, öppnade för omkring 15 år sedan i London ett sjukhus för kvinnor, der läkarevärdn bestrides af henne själf och andra kvinliga läkare. För att anskaffa medel till en större och ändamålsenligare byggnad anordnas i vår en bazar, och kommer dervid en afdelning att innehålla utställning af dockor, med dertill hörande pristäfvan. Ingen afgift erlägges vid täfvingen. De dockor som insändas blifva sjukhusets tillhörighet. Särskildt mottagas med tacksambet dockor, klädda i nationaldräkter, uniformer eller andra embetsdräkter, hofdrägt m. m.

Dockorna böra vara inlemnade före den 15 mars till fru J. A. Westerberg, Kungsportsavenyen 15, Göteborg, eller fröken Lotten Lagerstedt, Hvitfeldtsplatsen 7, Göteborg.

Belgien. Belgiska deputerade kammaren har beviljat kvinnor rätt att taga akademiska examina och erhålla de rättigheter, som dessa examina medföra. Kammaren beslöt tillåta kvinnor oinskränkt utöfning af läkare- och apotekareyrket. Ett förslag, att äfven tillåta dem praktisera som advokater, förkastades deremot. Det framhölls uttryckligen, att det stod kvinnorna fritt att åhöra alla föreläsningar inom universitetets fakulteter och följa alla lärokurser. Endast den juridiska banan blef stängd för dem, till och med om de aflägga juridiska examina.

Italien. *Professor i slaviska literaturen* vid universitetet i Bologna är fru Malvina Ogonowska.

Grekland. *En petition till förmån för de offentliga flickskolorna* har blifvit inlemnad till den grekiska kammaren. Denna petition har erhållit 2,850 underskrifter.

EMMA NORDBERG & AUGUSTA PETERSONS

Undervisnings-Atelier

för

Etsning, Glas-, Porslins- och
Terracottamålning
samt Läderplastik.
Biblioteksgatan 18.

I Bokbinderiet,

26 Malmskilnadsgatan 26

emottagas böcker till inbindning i såväl enkla som
finare band samt utföres noggrant allt som till
yrket kan hänföras.

Bettina Lewysohn.

Praktisk Konstväfnadsskola,

37 Norrlandsgatan 37

Mottager elever, undervisar i alla slags konstväfnader
samt enklare väfnad. Väfstolar med tillbehör anskaffas.

Beställningar af alla sorters konstväfnader emottagas och
utföras med noggranhet till billigt pris. Diverse konstväf-
nader, såsom **portier**, **gardiner**, bord- och serveringsdukar,
parad- och badhanddukar, förkläden; flossa och kidermin-
stermattor m. m. finnes till salu.

Johanna Brunsson.

Stockholm ¹³/₂ 90.

Handarbetets Vänner,

Brunkebergstorg 18, Stockholm.

Förening för den svenska qvinliga hemslöjdens förädling i
konstnärligt och fosterländskt syfte.

Utställning och försäljning af

Väfnader, Broderier och Spetsar.

Undervisning i gammalsvensk konstväfnad och konst-
sömnad meddelas 15 Januari till 15 Juni samt 1 September
till 15 December. Vidare underrättelser å Föreningens Byrå.

Stockholms Musik-Institut.

Undervisning meddelas uti: Pianospelning, harmonilära och tonträffning. Af-
giften per månad är: för nybörjareklassen, 2 timmars undervisning i veckan, 6 kr.
I:a kl. nedre, 2 tim. i v., 10 kr. I:a kl. öfre, 2 tim. i v., 10 kr. II:a kl. nedre
och öfre, 2 tim. i v., 15 kr. III:e kl., utbildningsklassen, 1 timmes enskild lek-
tion i v., 20 kr.

Nya anmälningar mottagas alla dagar kl. 1—2 uti Institutets lokal, Rege-
ringsgatan 61, 1 tr.

Sigrid Carlheim-Gyllensköld,

f. d. elev af Kongl. Musik-Konservatorium i Stockholm, af Mary Krebs
i Dresden samt Theodor Leschetizky och Annette Essipoff i Wien.

G. A. L. Svenssons Snörmakeriaffär

rekommenderar sitt stora lager af alla slags **moderna Gar-
neringsartiklar** för **Klädningar & Kappor, Fran-
sar, Tofsar, Galler & Kordonger** för **Möbler** och **Gar-
diner** samt **Tömmar** och **Vagns-Snörmakerier**.

Beställningar å allt hvad till yrket hörer mottagas och
utföras **skyndsammast** och till **billigaste** pris.

5 Malmtorgsgatan, Stockholm.

Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar
anmodas att med snaraste till Fredrika-Bre-
mer-Förbundets byrå, 5 Malmtorgsgatan, in-
sända sina årsavgifter.

Till redaktionen insänd periodisk litteratur:

Nordisk tidskrift, nr 1. — Pedagogisk tidskrift, nr 1. — Förr
och nu, nr 1, 2. — Svensk läraretidning, nr 1—7. — Svensk musik-
tidning nr 1, 2. — Nya bokhandelstidningen, nr 1—6. — Sedlighets-
vännen, nr 1. — Slöjdundervisningsbladet, nr 1. — Nylænde, nr 1.
— Kvinden og Samfundet, nr 1. — Hvad vi vil, nr 1—3. — Finsk
tidskrift, nr 1. — English woman's review, nr 1. — Women's suffrage
journal, 1—2. — Womans journal nr 1—4. — Deutsche Hausfrauenzei-
tung, nr 1—6. — Neue Bahnen, nr 1—3. — Das Magazin für die
Litteratur des In- und Auslandes, nr 1—6. —

Th. Tjäders Inackorderingsbyrå,

Stockholm,

Malmskilnadsgatan 38.

Mottagning 11—4.

Förmedlar inackorderingar i Stockholm och landsorten samt
uträttar kommissioner och verkställer uppköp. Uthyr möblerade
och omöblerade våningar samt sommarnöjen. Anskaffar Guver-
nanter, Vårdinnor och Hushållsbiträden, lemnar anvisning om lek-
tioner, samt in- och utländska pensioner.

NORNAN

Byrå för anskaffande af kvinliga tjänare
förmedlar tjänster *endast* för privata hem

Smålandsgatan 30.

Stockholms Maltkuranstalt.

Nyberedt Maltextrakt (varm Maltinfusion) finnes alla dagar kl. **8—9** samt **11—2** (helgdagar **1—2**) till afhemtning eller drickning på stället i lokalen n:o **39** Mäster Samuelsgatan **1** tr. upp. Intyg finnas till påseende från flera Hrr Läkare i Stockholm, som efter mångårig pröfning rekommendera kuren såsom "ett särdeles välgörande och stärkande medel vid katarrer, så väl i respirations- som digestions-organerna (lung-, mag- och tarmkatarr), bleksot, dålig matlust, envis förstoppning, hosta och heshet, allmän svaghet och dålig nutrition." Anstalten står under läkares kontroll. Är svagheten eller sjukdomen ej af svårare art, verkar kuren oftast inom kort tid. Men efter en längre kur hafva äfven svårare åkommor blifvit fullständigt botade. Till och med vid hotande **lungsot** har maltkuren efter några månader, enligt läkareintyg, verkat "krafternas tilltagande och de hektiska symptomens försvinnande". Maltkuren har visat sig vara ett särdeles stärkande medel för konvalescenter samt svaga och sjukliga barn, som derigenom ofta inom kort tid återvunnit helsa och krafter.

Priset är pr månad vid afhemtning eller drickning på stället **15** kr., för barn **12** kr., vid hemskickning **18** kr. Personer, som önska pröfva medlet, innan de inskrifva sig, få göra detta afgiftsfritt, önska de fortfara dermed längre tid, blir afgiften **5** kr. pr vecka.

Tryckta cirkulär oca läkareintyg utdelas gratis å anstalten.

I Svenska Läkaresällskapets Tidskrift Hygiea skrives, angående de verkningar på flera sjukdomar maltkuren visat sig hafva, följande:

"Kronisk tarmkatarr har förbättrats eller öfvergått i helsa, der maltkuren varit nästan enda behandlingen. Äfvenså i **anemi** ("blodbrist") och **kloros** ("bleksot"), naturligtvis då i förening med jernbehandling, har det visat sig med fördel brukadt. Men de, som mest begagna sig af kuren äro **bröstpatienter**: tuberkulosen och den **kroniska pnevmonien** i sista stadiet till den enkla bronkiten. På de förra är naturligtvis icke tal om inverkan på sjukdomen, utan har förmodligen det här föreskrifvits som ett lättfördragligt födoämne. Men deremot i den mindre avancerade kroniska pnevmonien torde dess verksamhet visa sig mest framstående, helst med afseende på krafternas tilltagande och de hektiska symptomens försvinnande."

Samma tidskrift omnämner äfven "de fördelaktiga vitsord om maltkurens verkan särdeles på sjukdomar uti **digestions- och respirationsorganen**, som finnas af **Professorerna Witt och Engelsted** samt **Dr Studsgaard** i Köpenhamn samt **Lifmedikus Budde** och **Professor Hjort** i Kristiania".

I Tidskriften tillägges:

"Maltpreparatens egenskap att vara ett **näringsrikt** och **lätt-smält medel** synes framgå af dessa läkares anförda erfarenhet, och skilnaden emellan närings- och läkemedel uti en hel **mängd sjukdomar**, såsom just de anförda: **anemi** och **kronisk pnevmoni**, torde lätt bortfalla; detsamma blir ock förhållandet vid den **kroniska tarmkatarr**en, der väl det **bästa läkemedlet** är det, som skaffar kroppen den **största näring** med den minsta ansträngning för tarmslemhinnan, som af det anförda omdömet: "det verkar på krafternas och oftast på hullets **höjande**" väl besannas.

39 Mäster Samuelsgatan 39, 1 tr. upp.